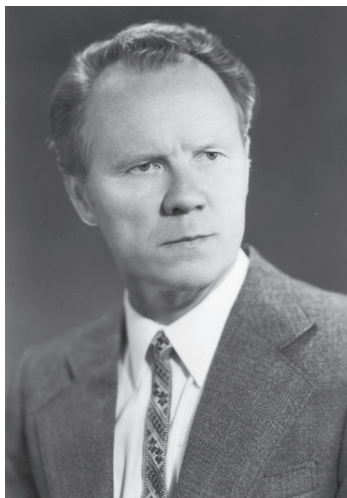

KALBININKO ALGIRDO SABALIAUSKO GARBINGA SUKAKTIS

Žymiajam lietuvių kalbininkui, Lietuvos MA nariui korespondentui, daugelio mokslinių ir mokslo populiarinimo knygų ir straipsnių autoriui (jo darbų sąrašą sudaro net apie du tūkstančius bibliografinių vienetų!), apdovanotam dviem Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinais, habilituotam daktarui, profesoriui Algirdui Sabaliauskui 2009 metų liepos 26 dieną sukako 80 metų.

Jubiliatas gimė Marijampolėje. Čia 1948 m. baigė Rygiškių Jono (sovietmečiu šio vardo netekusią) gimnaziją. Tarp jo mokytojų buvo lietuvių kalbininkas Jonas Kalbelka, su kuriuo Jubilatas vėl susitiko studijuodamas lituanistiką Vilniaus universitete, kur labiausiai domėjosi lietuvių kalbos istorija. Įsiminė jaunuolis godžiomis akimis pirmajame suole kruopščiai užsirašantis kiekvieną dėstytojo pasakytą mintį. Aktyviai įsitraukė į Lietuvių kalbos būrelio veiklą, buvo renkamas jo pirmininku. Susirinkimuose skaitė pranešimus apie atematinius veiksmažodžius (jo būsimojo diplominio darbo tema) ir priebalsinį daiktavardžių kamieną. Svarbus įvykis – lankymasis Rygoje su žemesnio kurso studentu, vėliau tapusiu žinomu lietuvių kalbos tyrėju Jonu Kazlausku. Tada juodu susitiko su didžiuoju latvių

kalbininku Janiu Endzelynu. Visa tai paskatino A. Sabaliauską domėtis latvistika. Jis gerai išmoko latvių kalbą. Vėliau išvertė į lietuvių kalbą keletą latvių rašytojų knygų, buvo išrinktas Latvijos MA užsienio nariu.

Paskutiniaisiais studijų universitete metais (1953) pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros institute, su kuriuo vėliau susiejo visą savo gyvenimą. Institute baigė doktorantūrą (tada vadintą aspirantūra), parašė ir apgynė kandidato, vėliau ir daktaro (dabar habil. dr.) disertacijas. Visą laiką dirbo Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje – nuėjo kelią nuo jaunesniojo mokslinio bendradarbio iki vyriausiojo mokslo darbuotojo; 1997–2000 m. buvo atkurto Lietuvių kalbos instituto direktorius.

Jubilatas daug nuveikė tirdamas lietuvių kalbos žodžių istoriją. Šia tema paskelbė nemažą straipsnių ir didesnių studijų. Jo daktaro disertacijos tema – *Baltų kalbų žemės ūkio augalų pavadinimų kilmė* (1958), o habilitacinio darbo tema – *Baltų kalbų leksikos tyrinėjimai* (1975). Paskelbė tris dideles šios srities studijas: *Lietuvių kalbos leksikos raida*, *Baltų kalbų naminių gyvulių pavadinimai* ir *Iš baltų kalbų gyvulininkystės terminologijos istorijos*. 1990 m. išleido apibendrinamąjį veikalą *Lietuvių kalbos leksika*. Domėjosi baltų kalbų skoliniais ir baltizmais kitose kalbose ir juos tyrė.

Antroji A. Sabaliausko darbo sritis, kuriai skyrė daug laiko ir energijos, buvo lietuvių kalbos ir apskritai baltų kalbų tyrimo istorija. Šia tema paskelbė daugybę straipsnių ir straipsnelių, viską apibendrina dviejų tomų veikale *Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija*: I tomas – iki 1940 m. (pasirodė 1979 m.), II tomas – 1940–1980 m. (pasirodė 1982 m.). Tai išsamiausia, geriausia lietuvių ir apskritai baltų kalbotyros istorija. Už ją autoriui buvo paskirta valstybinė premija. Dabar rašoma trečioji knyga, kurioje bus apžvelgti pastarųjų dešimtmečių lietuvių (baltų) kalbos tyrimai, atlikti po 1980 m. Visa tai papildė knygelės: *Baltų kalbų tyrinėjimai* (1986) ir *Rytų slavų kalbininkai lituanistikos baruose* (1990, su Jonu Palioniu), taip pat populiariosios – *Kaip tyrinėta lietuvių kalba* (1984), *Mes baltai* (1986, ²2002, anglišką vertimas *We, the Balts*, 1993). Daugybę šios srities straipsnių paskelbė Lietuvoje ir užsienyje: apie lietuvių kalbos tyrėjus, tyrimo įstaigas, organizacijas, lituanistikai ir baltistikai svarbius leidinius, renginius, ypač enciklopediniuose leidiniuose (vien *Lietuvių kalbos enciklopedijoje* (1999) jų yra net 563!). Tai mums duoda teisę Algirdą Sabaliauską vadinti lietuvių kalbotyros Nestoru, žymiausiu lituanistikos populiarintoju. Ką reiškia vien dalyvavimas tokiaame užsienio leidinyje, kaip *Lexicon Grammaticorum: Who's Who in the History of World Linguistics* (Tübingen, 1996; redakcinės kolegijos narys).

Kaip didžiausias lietuvių kalbos mokslo populiarintojas, Algirdas Sabaliauskas paskelbė daugybę įvairių kitokių populiarinamojo pobūdžio straipsnių ir išleido visuomenę sudominusias knygeles: *Žodžiai keliauja* (1962, ²1993), *Žodžiai pasakoja* (1965), *Žodžiai atgyja* (1967, ²1980, ³2000, angliskas vertimas 1973; japonų kalbininkas Ikuo Murata atskirus šios knygelės skyrius išvertė į japonų kalbą!), *Šimtas kalbos mįslių* (1970, ²2001). Besimokančiam jaunimui 1994 m. išleido dar vieną knygelę, pasakojančią apie žodžių kilmę, – *Iš kur jie?* Visa tai plėtė žmonių akiratį, populiarino lietuvių kalbą ir Lietuvą užsienyje, kėlė pačių lietuvių savigarbą, rodė domėjimąsi lietuvių kalba plačiajame pasaulyje.

Jubiliatas nemaža nuveikė ir kitose lietuvių kalbos mokslo srityse, pavyzdžiui, su Kaziu Morkūnu ištyrė Kuršių nerijos gyventojų kalbą, rašė praktiniais lietuvių kalbos reikalais, skelbė straipsnius kalbos kultūros, rašybos, morfologijos klausimais. Aktyviai dalyvavo Kraštotyros draugijos kalbos sekcijos renginiuose Vilniaus universitete. Svarbus jo paskaitų ciklas per televiziją apie lietuvių kalbos žodžių kilmę, lietuvių kalbos tyrėjus ir kt. Daug prisidėjo prie kolektyvinių darbų parengimo ir redagavimo. Nuo pat mokslo žurnalo *Baltistica* įsteigimo (1965) – jo redakcinės kolegijos narys. Vienas iš Jono Kruopo *Rinktinių raštų*, knygos *Vladimiras Toporovas ir Lietuva* sudarytojų. Buvo įvairių filologinių, bibliografinių leidinių redakcinių kolegijų, visokių tarybų, komitetų, komisijų narys. Įsitraukė į baltistų konferencijų organizavimą. Apie 30 metų dirbo Vilniaus pedagoginio universiteto (buv. instituto) lituanistų valstybinės egzaminų komisijos pirmininku. Skaitė paskaitas būsimiesiems lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams, taip pat ir plačiai visuomenei.

Algirdas Sabaliauskas iš visų lietuvių kalbininkų turi daugiausia ryšių su užsienio kolegomis.

Šių eilučių autoriui teko laimėti su Jubiliatu bendrauti daugiau negu 50 metų. Tai pakankamas laikas gerai žmogų pažinti. Nepamirštama mudviejų kelionė 1975 m. į Tartu pasveikinti mūsų bičiulio estų kalbininko Pauliaus Aristės 70 metų jubiliejaus proga, 1986 m. kelionė į Prancūziją ir viešnagė pas garsųjį lietuvių mokslininką, vieną iš semiotikos mokslo kūrėjų Algirdą Greimą, dažnas bendravimas su nuoširdžiuoju lietuvių draugu, didžiuoju rusų kalbininku Vladimiru Toporovu ir kt. Atvejų atvejais teko įsitikinti Jubilato nuoširdumu, geranoriškumu, draugiškumu. Belieka tik palinkėti Jam geros sveikatos ir kūrybinės energijos, kad galėtų baigti visa tai, ką yra numatęs dar padaryti.